

Голові спеціалізованої вченої ради Д 26.861.07 в Державному університеті інформаційно-комунікаційних технологій, доктору наук з державного управління, професору Савкову А.П.

ВІДГУК

офіційного опонента **СЕМЕНЧЕНКО Андрія Івановича**, доктора наук з державного управління, професора, член Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку (НКЕК), на дисертацію на дисертацію Кукіна Ігоря В'ячеславовича на тему: «Механізми державного управління інформаційною безпекою особистості», подану на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління до спеціалізованої вченої ради Д 26.861.07 в Державному університеті інформаційно-комунікаційних технологій за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління

Актуальність теми дисертаційної роботи

Негативні наслідки, що відбулися у світі після першої та другої світових війн призвели до створення на міжнародній арені колективних систем підтримання миру, забезпечення безпеки та розвитку норм міжнародного права. У 1974 році резолюцією ООН було чітко визначено 8 ознак агресії. Серед них немає жодної, яка стосується інформаційної складової сучасних гібридних норм. Не випадково на початкових етапах країна-агресор переважно використовує інформаційні засоби впливу на країну-жертву та міжнародну спільноту.

Привабливими для агресора рисами інформаційної війни є значно менша у порівнянні з веденням бойових дій кількість людських, фінансових та матеріально-технічних ресурсів, а також недостатній рівень досліджень феномену інформаційної вразливості людини як основного елементу соціальної системи, якій істотно впливає на підтримання її стабільності. Це підтверджується під час тимчасової окупації території Автономної Республіки Крим, окремих районів Донецької і Луганської областей та в ході активної фази бойових дій на території України, що тривають з 24 лютого 2022 року.

Небезпека від інформаційного впливу країни-агресора полягає у появі в українському суспільстві колаборантів, зрадників серед персоналу органів державної влади, сил безпеки та оборони, органів місцевого самоврядування, виникненні перебоїв у постачанні Україні військової та гуманітарної допомоги, проявом феномену «business as usual», що полягає у бажанні окремих країн-членів ООН, міжнародних корпорацій продовжувати вести бізнес з агресором.

Проблема визначення теоретико-методологічних основ механізмів державного управління інформаційною безпекою особистості залишається не вирішеною та недостатньо дослідженою. Дисертація Кукіна Ігоря

Вхідний № 299
«25» 03 2024р.

В'ячеславовича на тему: «Механізми державного управління інформаційною безпекою особистості» присвячена розв'язанню зазначеної проблеми.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

У процесі опрацювання дисертації І. В. Кукін прийняв активну участь в опрацюванні загальнодержавної та відомчих науково-дослідних робіт:

– «Інформаційно-технологічні та комунікативні виклики інформаційної безпеки України в умовах гібридної війни» (ДР № 0118U003517), де дисертантом удосконалено розуміння сутності та структури інформаційної безпеки особистості в системі національної безпеки держави;

– «Система оцінки ефективності оперативно-службової діяльності відділів прикордонної служби Державної прикордонної служби України (шифр 2120016А, «Ефективність»), де автором дисертації запропоновані підходи щодо запровадження суб'єктивно-незалежних підходів щодо відбору персоналу для проходження служби у підрозділах охорони державного кордону;

– «Концепція розвитку Державної прикордонної служби України на період після 2015 року» (шифр 2120019А, «Концепція»), де дисертантом наведено рекомендацій щодо структури та визначення окремих напрямів удосконалення оперативно-службової діяльності Державної прикордонної служби України.

Досвід роботи у складі творчих наукових колективів у процесі опрацювання науково-дослідних робіт вплинула на якість, новизну та практичну цінність отриманих наукових результатів.

Ступінь обґрунтованості й достовірність основних наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації

Відповідно до мети дослідження дисертаційна робота містить обґрунтовані теоретико-методологічних засад та запропоновані її автором науково-практичні рекомендації з питань формування й реалізації механізмів державного управління інформаційною безпекою особистості. Виходячи з мети дослідження дисертантом доцільно сформульовано об'єкт, предмет та завдання дослідження.

Проблема забезпечення інформаційної безпеки особистості має міждисциплінарний характер. Її успішному розв'язанню сприяло використання автором 435 наукових джерел закордонних та вітчизняних авторів, законодавчих та нормативно-правових актів України, які наведені у списку використаних джерел.

Обґрунтованість та достовірність результатів також забезпечена використанням загально поширених методів дослідження, зокрема: системного підходу, методу абстракції, методу аналізу й синтезу, аналітичного методу, методу, логіко-семантичного, діалектичних та інших методів. У тексті дисертації та додатках наведені ілюстративні матеріали, які підтверджують логіку формування наукових результатів та їх достовірність. Це позитивно вплинуло на теоретичну та практичну цінність отриманих результатів.

Отже, аналіз висновків, рекомендацій, тексту дисертації дозволяє стверджувати, що вона є самостійною науковою працею, містить особисто отримані автором обґрунтовані та достовірні наукові результати у галузі науки «державне управління», в ній з необхідним ступенем обґрунтування та достовірності отриманих результатів розв'язана актуальна наукова проблема з питань визначення теоретико-методологічних засад механізмів державного управління інформаційною безпекою особистості.

Вірогідність та наукова новизна одержаних результатів

У дисертації І. В. Кукіна на тему: «Механізми державного управління інформаційною безпекою особистості» логічно послідовно та обґрунтовано доведено первісність та вирішальну роль людини у системі забезпечення інформаційної безпеки держави, яка є синергією властивостей членів суспільства, що характеризуються ступенем їх інформаційної вразливості та інформаційної стійкості до небезпечних або шкідливих інформаційних впливів противника.

Найбільш вагомими для науки та практики особисто отриманими автором результатами відмічаю наступні:

1) Розгляд автором механізмів державного управління, державних інституцій, методів публічного управління, інформаційних технологій та засобів обробки інформації, соціальних комунікацій, об'єктів інформаційної безпеки, показників та індикаторів стану інформаційної безпеки як базових складників державного управління інформаційною безпекою особистості в системі забезпечення інформаційної безпеки держави (стор. 237).

2) Визначення чіткої структури системи інформаційної безпеки особистості яка описується сукупністю наукових категорій, зокрема:

– функції інформаційної безпеки особистості в державі (стор. 179);
– загальнозабезпечувальний життєдіяльність людини (природний, економіко-професійний, відтворювальний, світоглядний, захисний); розвиваючий особистість (мотиваційний, інвестиційний, креативний, аналітичний); суспільно-адаптивний (ретрансляційний, соціальний, соціально-аналітичний, інноваційний, харизматичний, технічний); синергетичний рівні інформаційної безпеки особистості (стор. 244);

– визначені автором елементи інформаційної культури особистості, що обумовлюють інформаційні вразливості людини та впливають на актуальність конкретних інформаційних загроз та здатність людини особисто протидіяти конкретним інформаційним впливам противника (стор. 222);

– канали зворотного зв'язку в механізмах державного управління, які на відміну від підходів інших авторів розподілені на раціональні (використовують досягнення науки та практики); чуттєві (стосуються емоційної сфери почуття); ідеальні (базуються на безумовному дотриманню релігійних канонів); обмежено інтегральний та інтегральний їх різновиди.

3) Визначення авторського варіанту тлумачення нові наукових категорій, таких як: «інформація» (стор. 140), «інформаційна безпека особистості» (стор.

141), «механізм державного управління інформаційною безпекою особистості» (стор. 168).

4) Авторська модель державного управління інформаційною безпекою особистості (стор. 280), що включає основний елемент соціальної системи – людину, зовнішні чинники, механізми державного управління, елементи самоорганізації особистості. Зазначена модель також враховує вплив на людину історичної та індивідуальної пам'яті.

Зазначені наукові результати дозволили дисертанту:

– розробити проект концепції забезпечення інформаційної безпеки особистості, що наведений у додатку Ф (стор. 483).

– запропонувати підходи щодо удосконалення процесів кадрового менеджменту, трансформації в Україні гілок державної влади (стор. 204, 323) задля усунення передумов до корупції, подолання залежності кадрових рішень від особистих бажань керівників органів державної влади, а також впровадження в практику суб'єктивно-незалежних методів оцінки кандидатів для комплектування вакантних посад (стор. 328).

Відповідно до паспорту спеціальності 25.00.02 – механізми державного дисертація І. В. Кукіна містить наступні напрями досліджень:

– теоретико-методологічні засади розроблення та функціонування механізмів державного управління: категорії, закономірності, принципи, методи, концепції, моделі, системи, класифікація;

– цілі, завдання, функції держави, стратегії її розвитку як чинники формування та функціонування механізмів державного управління;

– формування та реалізація державної політики у сферах державного, регіонального та галузевого управління й інших сферах суспільного життя;

– органи державної влади та їх статус: цілі, завдання, функції, структури, організаційні відносини, їх удосконалення;

– стратегічне управління, планування та цільове програмування в діяльності органів державної влади;

– результативність і ефективність функціонування суб'єктів і механізмів державного управління;

– механізм державного регулювання окремих галузей і сфер суспільного життя та їх удосконалення;

– інформаційні технології й інформаційне забезпечення в системах державного управління.

Повнота висвітлення результатів дослідження в опублікованих працях та рефераті

Матеріали дисертації оприлюдненні автором в 19 статтях у наукових фахових виданнях України з державного управління категорії «Б», 6 статтях у виданнях іноземних держав, з яких 4 – включені до наукометричної бази Web of Science Core Collection. Дисертант приймав активну участь в міжнародних та міжвідомчих науково-практичних заходах.

У рефераті стисло відображено основні положення дисертації. Він розкриває зміст проведеного дисертантом дослідження та не містить інформації, яка відсутня в тексті дисертації.

Наукові положення, що викладені в тексті дисертації, рефераті та публікаціях автора викладені логічно-послідовно, обґрунтовано та не містять суперечностей, а також ілюструють послідовне удосконалення дисертантом знань, вмінь та навичок наукової діяльності та розв'язання складних наукових проблем.

Оцінка оформлення дисертації

У цілому, дисертація та додатки до неї оформлені відповідно до вимог державних стандартів України, нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України та МОН, містить посилання на використані джерела інформації. Вона складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Написана зрозумілим для з'ясування науковим стилем української мови.

Під час опрацювання дисертації автором вжито заходів щодо структуризації використаної інформації за її актуальністю, новизною, ходом дослідження. Легкість сприймання наукових положень, рекомендацій та теоретичних положень забезпечується достатньою кількістю опрацьованих автором графічних матеріалів.

Теоретичне та практичне значення роботи характеризується:

– вирішенням наукової проблеми, що полягає у визначенні теоретико-методологічних основ механізмів державного управління інформаційною безпекою особистості;

– виокремленні в системі інформаційної безпеки наукових категорій, таких як: базові складники, функції, рівні інформаційної безпеки особистості;

– класифікації каналів зворотного зв'язку, які притаманні соціальним системам;

– новими визначеннями наукових категорій, таких як: «інформація», «інформаційна безпека особистості», «механізм державного управління інформаційною безпекою особистості»;

– можливістю використання опрацьованих рекомендацій в процесах правового регулювання у сфері забезпечення національної безпеки, навчальній практиці та науково-дослідної діяльності.

Окремі рекомендації автора реалізовані в діяльності органів державної влади, що підтверджено відповідними документами.

Особистий внесок здобувача

Дисертаційна робота І. В. Кукіна на тему: «Механізми державного управління інформаційною безпекою особистості», подана на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління не містить матеріалів і висновків кандидатської дисертації за темою «Механізми прийняття управлінських рішень щодо надання державних послуг в місцевих пунктах

пропуску через державний кордон України» на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 21.07.05 – службово-бойова діяльність сил охорони правопорядку, яку було захищено 08.11.2013 р. на засіданні спеціалізованої вченої ради СРК 26.734.01 Науково-дослідного інституту Державної прикордонної служби України.

Подана до захисту дисертаційна робота є самостійною науковою працею, теоретичні та прикладні результати якої отримано особисто здобувачем. У списку опублікованих праць за темою дисертації, підготовлених у співавторстві, зазначений особистий внесок автора.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

У цілому, матеріали дисертації підготовлені на високому науковому, методичному та практичному рівні. Разом з тим вона містить низку недоліків, зокрема:

1. На стор. 305 автором справедливо констатується, що на момент опрацювання дисертації та відповідних наукових публікацій Законом України «Про національну безпеку» Міністерство культури та інформаційної політики України не було визначено суб'єктом забезпечення національної безпеки.

Дисертанту доцільно було би запропонувати зміни та доповнення до законодавства України та нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України з метою удосконалення повноважень та відповідальності зазначеного органу державної влади.

2. На стор. 86 дисертантом наведені ознаки агресії, що були визначені Генеральною Асамблеєю ООН у 1974 році та які не враховують особливості ведення сучасних інформаційних війн. З огляду на це було би доцільно розробити рекомендації для внесення змін до відповідних норм міжнародного права та запобігання сучасним проявам агресивної політики окремих держав на міжнародній арені.

3. На стор. 237 автором наведено базові складники державного управління інформаційною безпекою особистості в системі забезпечення інформаційної безпеки держави. Серед них зазначено показники та індикатори стану інформаційної безпеки. Нажаль автором не приділено достатньої уваги детальному опису вичерпаного переліку таких показників, процедури, періодичності їх вимірювання. Необхідності внесення змін в систему статистичної звітності України.

4. На стор. 244 дисертації наведені рівні інформаційної безпеки особистості. З тексту дисертації не зрозуміло як серед них дисертантом враховано рівень та специфіку освіти людини, що безумовно впливає на ризики та загрози інформаційної безпеки особистості.

5. На стор. 302 автором розглянуто питання удосконалення стратегічного планування щодо забезпечення інформаційної безпеки. На мою думку, було би доцільно детальніше розглянути структуру запропонованих документів стратегічного планування, звітів, інформаційних матеріалів, а також визначити відповідальність суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки за їх підготовку.

6. У тексті дисертації доцільно було би розробити адаптовану для пересічних громадян методичку оцінки інформації та її джерел на базі існуючих методик, які використовуються правоохоронними органами України або інших держав.

Разом з цим наведені недоліки не знижують цінність проведеного дослідження та не впливають на якість отриманих наукових результатів.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Кукіна Ігоря В'ячеславовича безсумнівно виконана на актуальну для України тему: «Механізми державного управління інформаційною безпекою особистості». Поставлена на початку дослідження мета досягнута, поставлені завдання виконано. Нові наукові положення, висновки та рекомендації обґрунтовані. Робота має практичну цінність, є самостійним та завершеним науковим дослідженням. Відповідає рівню дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління, містить особисто одержані автором результати, які вирішують наукову проблему з питань визначення теоретико-методологічних основ механізмів державного управління інформаційною безпекою особистості.

Отже, дисертація Кукіна Ігоря В'ячеславовича на тему: «Механізми державного управління інформаційною безпекою особистості» відповідає п. 7, 9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук (Постанова Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 № 1197) та наказу МОН України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій», а її автор заслуговує на присудження наукового ступеню доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

Член Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку (НКЕК), доктор наук з державного управління, професор

Андрій СЕМЕНЧЕНКО